

N. K. JEMISIN

PIATE ROČNÉ OBDOBIE

ZLOMENÁ ZEM: KNIHA PRVÁ

VÍTAZKA
ceny
HUGO
AWARD

Ljndeni

Piate ročné obdobie

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindenisk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

N. K. Jemisin

Piate ročné obdobie – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

PIATE
ROČNÉ
OBDOBIE

N. K. JEMISIN

PIATE
ROČNÉ
OBDOBIE

ZLOMENÁ ZEM: KNIHA PRVÁ

Z angličtiny preložila Zuzana Trstenská

Ljndeni

N. K. Jemisin: *The Fifth Season*

Copyright © 2015 by N. K. Jemisin

Translation © Zuzana Trstenská, 2024

Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2024

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

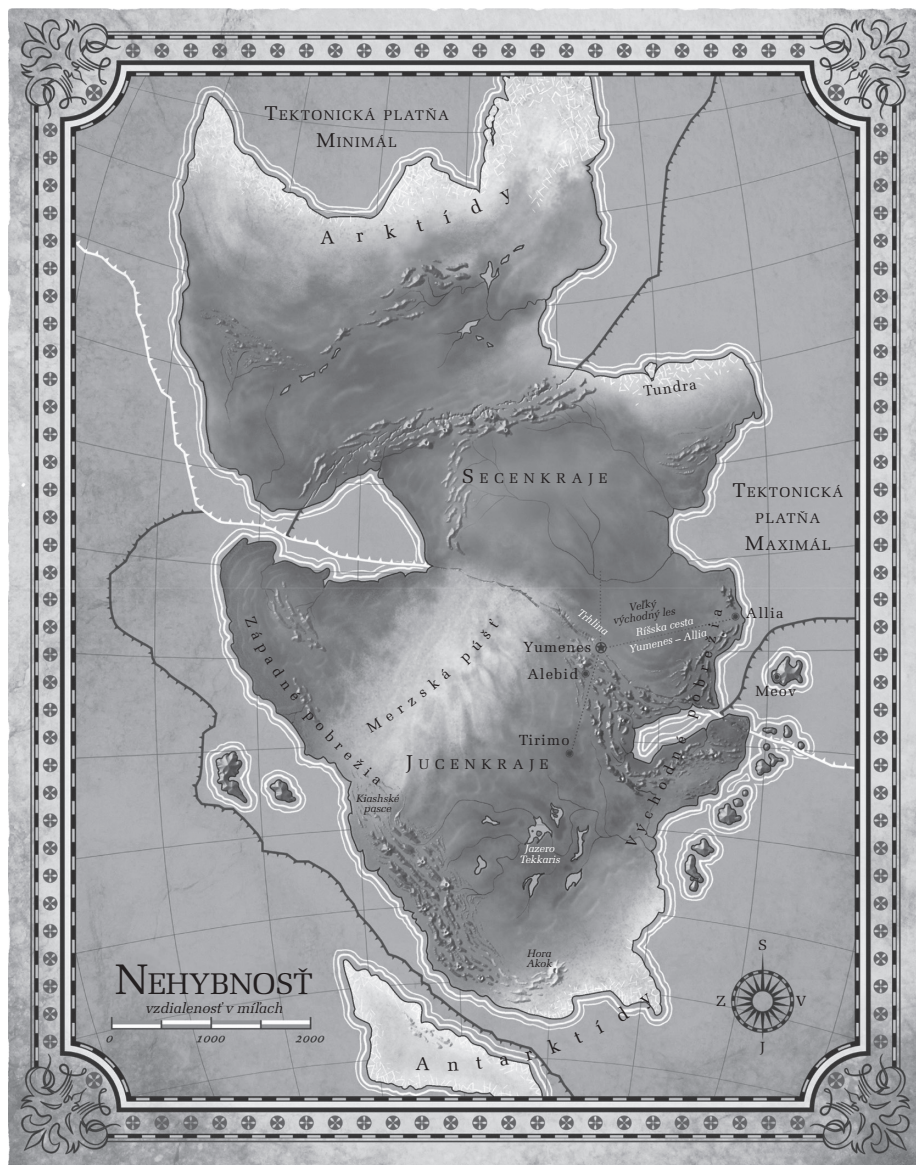
ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-3908-5

ISBN e-knihy 978-80-566-3903-0 (1. zverejnenie, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-566-3904-7 (1. zverejnenie, 2024) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-566-3902-3 (1. zverejnenie, 2024) (ePDF)

Venujem všetkým, ktorí musia bojovať
o rešpekt vo svete, kde ho iní majú bez boja.

PROLÓG

si tu

ZAČNIME KONCOM SVETA, čo povieš? Nech to už máme za sebou a môžeme sa presunúť k zaujímavejším veciam.

Najprv poďme k osobnému koncu. Je jedna vec, na ktorú bude v nasledujúcich dňoch neustále myslieť, vždy keď si predstaví, ako umrel jej syn, a keď sa bude usilovať pochopiť niečo také absolútne nezmyselné. Zakryje Ucheho polámané telíčko dekou – okrem tváre, lebo Uche sa bojí tmy –, bude pri ňom ochromene sedieť, nebude si všímať svet, ktorý sa vonku končí. Svet v nej sa už skončil a ani jeden koniec nenastal po prvý raz. Má s tým už veľa skúseností.

Čo si myslí vtedy a odvtedy, je: *No bol slobodný.*

A jej zatrpknuté, unavené ja odpovedá na túto polovičnú otázku, vždy keď sa jej udivenému, šokovanému ja v mysli vynorí:

Nebol. Nie naozaj. Teraz však už bude.

Potrebuješ kontext. Vráťme sa ešte raz ku koncu vrytému do kontinentu.

Vidíš pevninu.

Čo sa týka krajiny, je obyčajná. Hory a planiny a kaňony a delty riek, zvyčajné krajinné útvary. Je obyčajná s výnimkou jej rozlohy a dynamiky. Táto krajina sa hýbe. Je ako stariec prehadzujúci sa na posteli, stoná a vzdychá, krčí sa a púšťa vetry, zíva a prehĺta. Prirodzene, ľudia tejto krajiny ju nazvali *Nehybnosť*. Je to krajina tichej a horkej irónie.

Nehybnosť mala iné názvy. Kedysi tam bolo niekoľko krajín. Teraz je to však jeden obrovský, neprerušovaný kontinent, ale v budúcnosti ich opäť bude viac.

Vlastne už čoskoro.

Koniec sa začne v meste: v najstaršom, najväčšom a najúžasnejšom obývanom meste na svete. Volá sa Yumenes a kedysi to bolo srdce Ríše. Stále je srdcom mnohých vecí, hoci Ríša od svojho rozkvetu upadla, ako to už s ríšami býva.

Yumenes nie je výnimočný svojou rozlohou. V tejto časti sveta je veľa veľkých miest, ktoré sú ako pospájané oká kontinentálneho opaska obopínajúceho rovník. Inde na svete sa dediny len zriedka rozrastú na mestečká a mestečká sa len zriedka stanú mestami, lebo takéto sídla je veľmi ťažké udržať pri živote, keď sa ich zem neustále usiluje pohltiť... no Yumenes bol stabilný po väčšinu svojej dvetisícsosemstoročnej histórie.

Yumenes je výnimočný, lebo len tu sa ľudské bytosti odvážili stavať nie pre svoje bezpečie, nie pre pohodlie, dokonca ani nie pre krásu, ale pre statočnosť. Hradby mesta sú majstrovským dielom krehkých mozaík a reliéfov zobrazujúcich dlhé a brutálne dejiny svojich obyvateľov. Zhluky budov sú prerušované obrovskými vysokými vežami, ktoré pripomínajú vztýčené kamenné prsty, ručne vytepanými lampášmi napájanými energiou vďaka modernému zázraku hydroelektriky, elegantne zakrivenými mostmi utkanými zo skla a smelosti a archi-

tektonickými stavbami nazvanými *balkóny*, ktoré sú také jednoduché, a predsa tak dychberúco bláznivé, že v písomných dejinách o ich stavbe doteraz nebola ani zmienka. (No väčšina dejín nie je zapísaná. Nezabúdaj na to.) Ulice nie sú dláždené ľahko nahraditeľnými kamennými kockami, ale hladkou, jednoliatou a zázračnou látkou, ktorú miestni nazvali *asfalt*. Dokonca aj chudobné štvrte Yumenesu sú odvážne, lebo sa skladajú iba z búd s tenkými stenami, ktoré by padli už pri väčšom víchre, nieto pri otrasoch zeme. A predsa stoja, ako stáli už celá generácia.

V mestskom jadre je mnoho vysokých budov, preto ťa možno neprekvapí, že jedna z nich je väčšia a trúfalejšia než všetky ostatné dokopy. Je to masívna stavba, ktorej základňu tvorí hviezdicovitá pyramída z precízne otesaných obsidiánových tehliel. Pyramídy predstavujú najstabilnejší architektonický útvar a táto je pyramídou na piatu, lebo prečo nie? A keďže toto je Yumenes, na vrchole pyramídy je obrovská geodetická kupola, ktorej vybrúsené steny pripomínajú priehľadný jantár, a zdá sa, že tam poľahky balansuje, hoci pravda je taká, že úlohou každého kúska stavby je jediné: podopierať ju. Vyzerá vrátko. Na inom nezáleží.

Čierna hviezda je miesto, kde sa stretávajú vodcovia Ríše, aby tam vykonávali svoje vodcovanie. Jantárová guľa je miesto, kde majú svojho cisára, dôsledne zachovalého a dokonalého, prechádza sa po jej zlatých chodbách v noblesnom zúfalstve a desí sa dňa, keď sa jeho páni uznesú, že z jeho dcéry bude lepšia ozdoba.

Mimochodom, na žiadnom z týchto miest ani ľuďoch nezáleží. Jednoducho ich spomínam na dotvorenie kontextu.

Je tu však muž, na ktorom bude veľmi záležať.

Nateraz si môžeš predstaviť, ako asi vyzerá. Môžeš si takisto predstaviť, čo si asi myslí. Môžeš sa myliť, veď je to iba odhad, ale napriek tomu to asi nebude ďaleko od pravdy, pretože na základe jeho nasledujúceho konania jestvuje len niekoľko myšlienok, ktoré sa mu teraz môžu preháňať myslou.

Stojí na kopci neďaleko obsidiánových múrov Čiernej hviezdy. Odtiaľto vidí väčšinu mesta, cíti jeho dym, zaplavuje ho jeho vrava. Dole po asfaltovom chodníku kráča skupinka mladých žien. Kopec je v parku, ktorý majú miestni obyvatelia veľmi radi. (*Držte zeleň medzi múrmi*, radí skalomrav, ale vo väčšine komunít je nezoraná pôda posiatá strukovinami a inými pôdu obohacujúcimi plodinami, aby sa zotavila. Len v Yumenese je zeleň tvarovaná do krásy.) Ženy sa zasmejú na niečom, čo povedala jedna z nich, a vánok prinesie ich hlasy k mužovi. Ten zavrie oči a vychutná slabé chvenie ich hlasov, ešte tichšie otrasy ich krokov, ktoré sú ako mávanie motýľích krídel narážajúce na jeho *sessapinae*. Nedokáže nimi *vysesovať*, vycítiť všetkých sedem miliónov obyvateľov mesta, to nie. Je dobrý, ale nie až taký dobrý. Väčšinu však cíti, áno, sú tam. *Tu*. Zhlboka sa nadýchne a stane sa súčasťou zeme. Kráčajú po vláknach jeho nervov, ich hlasy mu čuchrajú jemné chĺpky, ich dych vlní vzduch, ktorý nasáva do pľúc. Sú na ňom. Sú v ňom.

Vie však, že nie je a nikdy nebude jedným z nich.

„Vedela si,“ prehodí konverzačne, „že prvé prikázanie skalomravu bolo skutočne *vytesané* do kameňa? Aby ho nemohli zmeniť podľa módy ani politiky. Aby nevybledlo.“

„Viem,“ odpovie jeho spoločníčka.

„Hm. Áno, pravdepodobne si bola pri tom, keď ho tesali. Vždy zabudnem.“ Vzdychne si s pohľadom upretým na ženy,

ktoré mu odchádzajú z dohľadu. „Je bezpečné ľúbiť ťa. Neskla-meš ma. Neumrieš. A dopredu viem, aká bude cena.“

Jeho spoločníčka neodpovie. Vlastne neočakával odpoveď, hoci v to šťastí dúfal. Bol taký osamelý.

No nádej je nepodstatná ako toľko iných pocitov, ktoré mu prinesú len zúfalstvo, ak nad nimi bude opäť uvažovať. Už nad nimi uvažoval dosť. Čas váhania sa skončil.

„Prikázanie,“ povie muž a rozpaží ruky, „je vytesané do ka-meňa.“

Predstav si, že z toho, ako sa usmieva, ho bolí tvár. Usmieva sa niekoľko hodín: má zaťaté zuby, doširoka rozťahnuté pery, prižmúrené oči a okolo nich vejáre vrások. Je umenie usmie-vať sa tak, aby tomu ostatní uverili. Vždy je dôležité zahrnúť do toho aj oči, inak budú ľudia vedieť, že ich nenávidíš.

„Vytesané slová sú absolútne.“

Nehovorí to nikomu konkrétnemu, hoci vedľa muža stojí žena – tak trochu. Jej imitácia ľudského pohlavia je iba povrchná, zdvorilostná. Ani voľné šaty, ktoré má na sebe, nie sú z látky. Prosto vytvarovala časť svojej pevnej matérie tak, aby zapadla medzi krehké, smrteľné bytosti, medzi ktorými sa momentálne pohybovala. Z diaľky jej ilúzia fungovala, takže vyzerala ako nehybne stojaca žena, aspoň na chvíľu. No zblízka by si akýkoľvek hypotetický pozorovateľ všimol, že jej pokožka je porcelánovobiela – a to nie je metafora. Ako socha by bola nádherná, aj keď na miestny vkus možno príliš nástojčivo realistická. Väčšina Ymenesčanov uprednostňuje zdvorilú abstrakciu pred vulgárnou skutočnosťou.

Keď sa otočí k mužovi, pomaly (kameňozrúti sú nad zemou pomalí až do chvíle, keď nie sú), pohyb ju zmení z umelecky krásnej na niečo celkom iné. Muž je na to zvyknutý, no napriek

tomu sa na ňu nepozrie. Nechce, aby jeho znechutenie pokazilo túto chvíľu.

„Čo spravíš?“ spýta sa jej. „Keď bude po tom. Povstane tvoj druh z ruín a ujme sa vlády nad svetom namiesto nás?“

„Nie,“ odpovie.

„Prečo nie?“

„Len málokoho z nás to zaujíma. Tak či tak tu stále budeš.“

Muž vie, že to myslí v množnom čísle. *Tvoj druh. Ľudstvo.* Často sa k nemu správa, akoby reprezentoval celý druh. Takisto sa on správa k nej. „Znieš veľmi sebaisto.“

Nič mu na to nepovie. Kameňožrúti len zriedka konštatujú to, čo je zjavné. Je rád, lebo jej reč ho dráždi. Nevlní sa pri nej vzduch ako pri ľudskom hlase. Nevie, ako to funguje. *Nezáleží* mu na tom, ako to funguje, no teraz chce, aby bola ticho.

Chce, aby *všetko* stíchlo.

„Koniec,“ hlesne. „Prosím.“

A potom sa načiahne so všetkým jemným ovládaním, ktoré mu svet vymyl z mozgu, zákerne z neho vymlátíl a kruto vybil, a so všetkou citlivosťou, ktorú mu jeho páni vštepili pomocou generácií znásilňovania a donucovania a vysoko neprirodzeného výberu. Roztiahne prsty a zašklbe mu nimi, keď zacíti niekoľko rozochvených bodov na mape svojho vedomia: ďalší otroci ako on. Predtým to skúšal, ibaže neuspel. Nemôže ich oslobodiť, nie naozaj. Môže sa však postarať o to, aby ich utrpenie poslúžilo aj väčšiemu cieľu než arogancii jedného mesta, strachu jednej ríše.

Preto načrie hlboko a zmocní sa bzučiacej, klepkajúcej, rušnej a rozvlnenej rozľahlosti mesta, tichšieho kamenného podlažia pod ním, rozvíreného hukotu horúčavy a tlaku hlboko pod ním. Potom roztiahne ruky a chopí sa veľkého kusa posuvnej skladačky zemského povrchu, na ktorom leží kontinent.

Nakoniec sa načiahne hore. Po moc.

Všetko to vezme, vrstvy hornín a magmu a ľudí a moc do svojich imaginárnych rúk. Všetko. Drží to. Nie je sám. Zem je s ním.

Potom ju *zlomí*.

Rozprestiera sa tu Nehybnosť, ktorá nie je nehybná ani v dobrom dni.

Teraz sa vlní, chveje sa v kataklizme. Zrazu sa objaví prasklina, vedie zhruba z východu na západ a je príliš rovná, priam úhľadná vo svojej očividnej neprirodzenosti a tiahne sa pásom rovníka pretínajúceho túto krajinu. Počiatočný bod pukliny je v Yumenese.

Prasklina je hlboká a surová, je to rana do tekutého vnútra planéty. Plní sa stúpajúcou magmou, čerstvou a žiarivočervenou. Zem sa dokáže dobre zahojiť. V geologickom zmysle sa na rane čoskoro vytvorí chrasta a potom očistný oceán naplní trhlinu a rozsekne Nehybnosť na dve krajiny. Kým sa to však stane, rana bude hnisať, bude z nej sálať horúčava, budú z nej stúpať plyny a drsný, tmavý popol – dosť na to, aby za niekoľko týždňov zadusil oblohu nad väčšinou tváre Nehybnosti. Všade umrú rastliny a zvieratá, ktoré sa nimi živia, zahynú od hladu a tie, čo sa živia tými zvieratami, podochnú tiež. Zima príde skoro, bude tuhá a bude trvať veľmi, veľmi dlho. Samozrejme, *skončí sa*, ako sa skončí každá zima, a potom sa svet vráti do starých koláží. Časom.

Časom.

Obyvatelia Nehybnosti žijú v neustálom stave pripravenosti na katastrofu. Postavili múry, vykopali studne, odložili si zásoby jedla a polahky mohli prežiť päť, desať a možno aj dvadsaťpäť rokov v svete bez slnka.

Časom v tomto prípade znamená o niekoľko tisíc rokov.
Pozri, mraky popola sa už šíria po oblohe.

Keď už k veciam pristupujeme kontinentálne, *planetárne*, mali by sme sa venovať aj obeliskom, ktoré sa vznášajú nad týmto všetkým.

Obelisky kedysi mali iný názov, v časoch, keď ich postavili a používali, ale nikto si nepamätá, ako sa volali ani na čo boli tieto zariadenia určené. Spomienky sú v Nehybnosti rovnako krehké ako tektonické platne. V súčasnosti týmto objektom nikto nevenuje pozornosť, hoci sú obrovské, nádherné a trochu desivé: masívne kryštallické úlomky, ktoré sa vznášajú medzi oblakmi, pomaly rotujú a pohybujú sa po nepochopiteľných letových dráhach, z času na čas sa rozmazávajú, akoby neboli celkom skutočné, hoci toto by mohol byť len svetelný klam. (Nie je.) Je zjavné, že obelisky nevznikli prirodzene.

Je rovnako zjavné, že sú nepodstatné. Úchvatné, ale bezúčelné: len ďalší náhrobný kameň ďalšej civilizácie, ktorú úspešne zničilo neúnavné úsilie Otca Zema. Takýchto mohýl je na svete mnoho: tisíc zdevastovaných miest, milión pomníkov hrdinom alebo bohom, ktorých si nikto nepamätá, niekoľko tuctov mostov vedúcich nikam. Podobné veci netreba obdivovať – tak hovorí súčasná múdrosť Nehybnosti. Ľudia, ktorí tie staré veci postavili, boli slabí a umreli, ako slabí nevyhnutne musia. Oveľa horšie bolo, že *zlyhali*. Tí, ktorí postavili obelisky, jednoducho zlyhali viac než iní.

Obelisky však jestvujú a zohrávajú úlohu v konci sveta, a preto stoja za zmienku.

Naspäť k osobnému. Treba veci udržiavať v rovnováhe, haha.

Žena, ktorú som spomínal, tá, ktorej syn je mŕtvy. Našťastie nebola v Yumenese, inak by to bol veľmi krátky príbeh. A ty by si neexistovala.

Je v mestečku nazvanom Tirimo. V jazyku Nehybnosti je mestečko jednou podobou *komu*, čiže komunity, ale pokiaľ ide o komy, Tirimo je sotva dosť veľké na to, aby si zaslúžilo takéto pomenovanie. Nachádza sa v údolí s rovnakým menom na úpätí Tirimských vrchov. Najbližší zdroj vody je občasný vysychajúci potok, ktorý miestni nazývajú Malá Tirika. V teraz už neexistujúcom jazyku – zachovali sa takéto pretrvávajúce lingvistické fragmenty – *aetiri* znamená „ticho“. Tirimo je ďaleko od ligotavých, stabilných miest Rovníkov, preto keď tu ľudia stavajú, majú na pamäti nevyhnutné otrasy. Nie sú tu nijaké umelecké veže ani ozdobné rímasy, len steny z dreva a z miestnych lacných hnedých tehál postavené na základoch z otesaných kameňov. Žiadne asfaltové cesty, len trávnaté svahy pretreté udupanými chodníkmi. Iba zopár z nich je prekrytých drevenými doskami a ešte menej je dláždených. Je to pokojné miesto, hoci kataklizma, ku ktorej došlo v Yumenese, onedlho vyšle seizmické otrasy na juh a zrovná celý región so zemou.

V tomto mestečku stojí dom ako každý iný. Tento dom, ktorý čupí na jednom zo svahov, je len trochu viac ako jama v zemi vyložená hlinou a tehliami, aby do nej nepresakovala voda, a prekrytá cédrovým drevom a mačinou. Kultivovaní Yumenesčania sa smejú (smiali) na takýchto primitívnych dierach, keď sa im uráči (uráčilo) o nich vôbec rozprávať, ale pre obyvateľov Tirima je život v zemi rovnako rozumný ako aj jednoduchý. V lete je tam chladno a v zime teplo. Takéto bývanie odoláva nielen otrasom, ale aj búrkam.

Žena sa volá Essun. Má štyridsaťdva rokov. Je ako väčšina žien v Centrokrajoch. Keď stojí, je vysoká, má rovný chrbát, dlhý krk, boky, ktoré poľahky porodili dve deti, prsia, ktoré ich poľahky krmili, a široké, zručné ruky. Vyzerá, že je silná, mäsitá. Takéto veci sa v Nehybnosti cenia. Tvár jej lemujú povrazy zauzlených vlasov hrubých možno ako jej malíčok, čiernych, no na končekoch vyblednutých dohneda. Jej pokožka je nepríjemne okrovohnedá podľa niektorých štandardov a nepríjemne olivovo bledá podľa iných. Centrokrajskí kríženci, tak Yumenesčania nazývajú (nazývali) ľudí ako ona – je v nich dosť sanzeskej krvi, aby sa prejavila, no nie dosť, aby prevládla.

Chlapec bol jej syn. Volal sa Uche. Mal skoro tri roky. Na svoj vek bol malý, mal veľké oči a noštek ako gombičku, bol vyspelý a mal krásny úsmev. Nechýbala mu žiadna z čŕt, ktorými si ľudské deti získavajú lásku svojich rodičov, odkedy sa v ľudskom druhu vyvinulo čosi podobné rozumnosti. Bol zdravý, múdry a mal by byť stále nažive.

Táto diera bola ich domov. Bola útulná a tichá. V tejto miestnosti sa rodina stretávala a rozprávala alebo jedla, alebo sa hrala, alebo sa objímala, či štekli. Rada tu Ucheho dojčila. Zdá sa jej, že tu bol aj počatý.

Jeho otec ho tu dobil na smrť.

A teraz posledný kúsok kontextu: O deň neskôr, v údolí, ktoré obklopuje Tirimo. O tomto čase sa už oblasťou prehnali ozveny kataklizmy, hoci ešte prídu otrasy.

Na najsevernejšom konci tohto údolia je spúšť: roztrieštené stromy, zosunuté skalné steny, mrak prachu, ktorý visí vo vzduchu a nerozplynie sa v sírou nasiaknutom ovzduší. Tam,

kde udrela prvá tlaková vlna, neostalo stáť vôbec nič. Bol to jeden z otrasov, ktoré všetko rozbijú na kusy a kusy ešte rozmetajú na úlomky. Sú tam aj telá: malé zvieratá, ktoré nedokázali utiecť, jelene a iné veľké zvierky, ktoré zaváhali pri úniku a zavalila ich sutina. Niekoľko z týchto väčších tiel patrí ľuďom. Mali smolu a cestovali po obchodnej ceste práve v tento nesprávny deň.

Tirimskí prieskumníci si prišli obzrieť škody, ale na sutinu nevylietli. Dívali sa na ňu cez ďalekohľady z pozostatkov cesty. Divili sa, že zvyšok údolia – časť okolo samotného Tirima, niekoľko míľ na každú stranu v skoro dokonalom kruhu – ostala nepoškodená. Nuž, vlastne sa v skutočnosti *nedivili*. Pozreli sa na seba s neradostnou neistotou, lebo všetci vedia, čo takéto zdanlivé šťastie znamená. *Hľadaj stred kruhu*, varuje skalomrav. Niekde v Tirime je rogga.

Desivá myšlienka. Oveľa desivejšie sú však znamenia prichádzajúce zo severu a skutočnosť, že im tirimský vodca prikázal cestou naspäť pozbierať čo najviac čerstvých zvieracích zdochlín. Neskazené mäso možno usušiť, kožušinu a kožu stiahnuť a spracovať. Pre istotu.

Prieskumníci nakoniec odídu s myšlienkami zaťaženými slovami *pre istotu*. Keby neboli takí ustarostení, možno by si všimli predmet na úpätí čerstvo zrúteného útesu, nenápadne zakliesnený medzi naklonenou sosnou hrčovitou a popraskanými balvanmi. Tento objekt je hodný povšimnutia pre svoju veľkosť a tvar. Pripomína podlhovastú obličku z mramorovaného chalcedónu, tmavozelenosivú, výrazne odlišnú od svetlejšieho pieskovca zosypaného naokolo. Keby sa ku kameňu postavili, zistili by, že im siaha po hrudník a je skoro taký vysoký ako ľudské telo. Keby sa ho dotkli, možno by ich uchvátila hutnosť jeho

povrchu. Objekt vyzerá ťažký, páchne železom, ktoré pripomína hrdzu a krv. Prekvapilo by ich, že je teplý na dotyk.

Nikto však nie je nablízku, keď predmet potichu pukne a potom sa na vertikálnej osi objaví prasklina rozdeľujúca objekt napoly, akoby ho niekto rozpíľil. Syčiaci výkrik unikajúcej horúčavy a natlakovaného plynu vydesí neďaleko stojace lesné zvieratá, ktoré prežili, a tie sa rozprchnu. Prasklina takmer okamžite zablikoce, okolo jej okrajov prenikne svetlo, je ako plameň a čosi tekuté, a na zemi okolo objektu zanechá spálenú trávu. Potom objekt dlho ostane nehybný. Chladne.

Prejde niekoľko dní.

Po čase niečo zvnútra predmet roztláči, odplazí sa pár stôp od kamennej škrupiny a ostane ležať. Prejde ďalší deň.

Teraz, keď otvorený predmet vychladol, je vidno, že jeho vnútro je posiate vrstvou nepravidelných kryštálov, niektorých matne bielych, iných červených ako žilová krv. Na dne priehlbiny v každej polovici je mláčka riedkej bledej tekutiny, hoci väčšina tekutiny z geódy už vsiakla do zeme.

Telo, ktoré sa nachádzalo v geóde, leží tvárou na zemi medzi kameňmi. Je nahé, má suchú pokožku, ale ešte stále sa chveje od zjavného vyčerpania. Postupne sa však postaví. Každý pohyb je uvážený a veľmi, veľmi pomalý. Trvá to dlho. Keď stojí, na neistých nohách sa – pomaly – presunie ku geóde a oprie sa o ňu, aby udržalo rovnováhu. Takto podopreté sa predkloní – pomaly – a siahne dovnútra. Náhlým, prudkým pohybom odlomí špičku červeného kryštálu. Je to malý kúsok, asi ako bobuľka hrozna, rozoklaný ako sklenený črep.

Chlapec – lebo toho pripomína – si kryštál vloží do úst a žuje. Je to hlasný zvuk: chrúmanie a prašanie, ktoré sa nesie po čistine. Po chvíli prehltnie. Potom sa silno roztrasie. Chvíľu

PIATE ROČNÉ OBDOBIE

sa objíma pažami. Vydá tichý ston, akoby si odrazu uvedomil, že je nahý, že mu je chladno a že je to strašné.

Chlapec sa s námahou ovládne. Siahne do geódy – teraz sa už hýbe rýchlejšie – a uvoľní ďalšie kryštály. Hrubé trsy kryštálov s tupými hranami sa mu mrvia v prstoch, akoby boli z cukru, hoci sú v skutočnosti oveľa, oveľa tvrdšie. On však v skutočnosti nie je dieťa, takže je to preňho jednoduché.

Nakoniec sa postaví a zatacká sa s náručou plnou mliečnobielych a krvavočervených kameňov. Na chvíľu zovanie ostrý vietor a zaštípe ho na pokožke. Mykne sa, tentoraz rýchlo a trhane, akoby bol bábika na klúčik. Potom sa zamračí a obzrie si svoje telo. Sústreďí sa a jeho pohyby sa zmenia na plynulejšie, vyrovnanejšie. *Ludskejšie*. Akoby to chcel ešte zdôrazniť, sám pre seba prikývne. Možno je spokojný.

Vtedy sa chlapec otočí a vykročí k Tirimu.

Toto si musíš zapamätať: koniec jedného príbehu je len začiatok ďalšieho. Toto sa, koniec koncov, stalo už aj predtým. Ľudia zomrú. Starý poriadok zanikne. Zrodia sa nové spoločnosti. Keď sa povie „svet sa skončil“, je to obvykle klamstvo, lebo *planéta* je úplne v poriadku.

No toto je spôsob, akým sa skončí svet.

Takto sa skončí svet.

Takto sa skončí svet.

Posledný raz.

1

ty, na konci

TY SI ONA. ONA JE TY. Si Essun. Pamätáš sa? Žena, ktorej syn je mŕtvy.

Si orogenička, ktorá žila desať rokov v bezvýznamnom mestečku Tirimo. Len traja ľudia vedia, čo si, a dvoch z nich si porodila.

Nuž. Teraz to už vie len jeden.

Posledných desať rokov si žila čo najobyčajnejší život. Do Tirima si prišla odinakiaľ. Obyvateľov mestečka nezaujíma, odkiaľ ani prečo. Keďže bolo jasné, že si vzdelaná, stala si sa učiteľkou v miestnych jasliach pre deti od desať do trinásť rokov. Nie si ani najlepšia, ani najhoršia učiteľka. Deti na teba zabudnú, keď sa v živote posunú ďalej, ale naučia sa. Mäsiarka pravdepodobne vie, ako sa voláš, lebo s tebou rada flirtuje. Pekár nie, lebo si tichá, a pravdepodobne ťa ako každý iný v meste pozná len ako Jijovu manželku. Jija sa narodil a vyrástol v Tirime. Je kresáč kameňa z pracovnej kasty odolných. Všetci ho poznajú a majú radi, a tak majú okrajovo radi aj teba. On je popredie maľby, ktorú predstavuje váš spoločný život. Ty si pozadie. Vyhovuje ti to tak.

Si matka dvoch detí, ale jedno z nich je teraz mŕtve a druhé sa stratilo. Možno je mŕtva tiež. Toto všetko zistíš, keď sa jedného

dňa vrátiš domov z práce. Dom je prázdny, príliš tichý, na dlážke leží maličké skrvavené telo chlapčeka posiate modrinami.

A ty... zrútiš sa. Nechceš. No je toho trochu veľa, nemyslíš? Priveľa. Prežila si mnoho, si veľmi silná, ale toto už prekročilo mieru toho, čo znesieš.

Prejdú dva dni, kým po teba niekto príde.

Strávila si ich v dome so svojím mŕtvym synom. Vstávala si, chodila na záchod, zjedla niečo z komory, vypila posledný dúšok vody z umývadla. Toto robíš bez premýšľania, automaticky. Potom si sa vrátila k Uchemu.

(Pri jednej takejto ceste za potrebami si mu priniesla deku. Zakryla si ho až po rozbitú bradu. Zvyk. Rúry s parou prestali hrkotať. V dome je chladno. Mohol by prechladnúť.)

Na druhý deň večer niekto zaklope na vchodové dvere. Ani sa nepohneš, aby si otvorila. To by si vyžadovalo, aby si sa zamyslela, kto by to mohol byť a či by si ho mala pustiť dnu. Takéto myšlienky by ťa prinútili zauvažovať nad synovou mŕtvolkou pod dekou a prečo by si chcela niečo také? Ignoruješ klopanie.

Niekoľko zatrieska na okno v prednej miestnosti. Neodbytné. Aj toto ignoruješ.

Nakoniec niekto rozbije sklo na dverách zadného vchodu. Na chodbe medzi Ucheho izbou a Nassuninou izbou, izbou tvojej dcéry, začuješ kroky.

(Nassun, tvoja dcéra.)

Kroky dôjdu k obývačke a zastavia sa. „Essun?“

Ten hlas poznáš. Mladý, mužský. Známy a známym spôsobom chlácholivý. Lerna, Makenbin chlapec, ktorý býval o niekoľko domov ďalej, na pár rokov odišiel a vrátil sa ako lekár. Už dlho nie je chlapec. Preto si znova pripomenieš, že o ňom máš uvažovať ako o mužovi.

Och, nie, rozmýšľanie. Opatrne s tým prestaneš.

Zhlboka sa nadýchne a tvoja pokožka sa zachveje jeho zdese-
ním, keď podíde dosť blízko, aby videl Ucheho. Je obdivuhod-
né, že nevykrikuje. Ani sa ťa nedotkne, hoci zastane na druhej
strane Ucheho tela a uprene sa na teba zadíva. Žeby chcel vi-
dieť, čo sa odohráva v tvojom vnútri? *Nič, nič*. Poodhrnie deku,
aby si poriadne obzrel Ucheho telo. *Nič, nič*. Vytiahne deku, no
tentoraz ňou zakryje aj tvár tvojho syna.

„Nemá to rád,“ povieš. Prehovoríš po dvoch dňoch mlčania
a je to divný pocit. „Bojí sa tmy.“

Po chvíľke ticha Lerna stiahne prikrývku pod Ucheho oči.

„Ďakujem,“ povieš.

Lerna prikývne. „Spala si?“

„Nie.“

Lerna obíde telo, chytí ťa za ruku a vytiahne ťa na nohy. Je
nežný, ale jeho ruky sú pevné. Nevzdá sa, keď sa najprv ani ne-
pohneš. Len vyvinie väčší tlak, je neúprosný, takže buď vsta-
neš, alebo spadneš. Nechá ti aspoň túto voľbu. Vstaneš. Potom
ťa s rovnako nežnou silou odvedie k vchodovým dverám. „Mô-
žeš si oddýchnuť u mňa,“ povie.

Nechceš premýšľať, preto nenamietneš, že tu doma máš po-
stel, ktorej nič nechýba. Ani nevyhlásiš, že si v poriadku a ne-
potrebuješ jeho pomoc, čo zďaleka nie je pravda. Vyvedie ťa
von a potom dole ulicou. Po celý čas ťa drží za lakeť. Niekoľko
ľudí postáva vonku na ulici. Niektorí k vám podídu a hovoria
niečo, na čo im Lerna odpovedá, ale ty nič z toho nevnímaš.
Ich hlasy sa zlievajú do hluku, ktorý tvoj mozog nemá chuť
prekladať. Lerna sa s nimi rozpráva namiesto teba, za čo by
si mu bola vďačná, keby si sa dokázala prinútiť, aby ti na tom
záležalo.

Dovedie ťa do svojho domu, ktorý vonia bylinkami, chemikáliami a knihami, a uloží ťa do dlhej postele, kde sa rozvaľuje tučná sivá mačka. Mačka sa ti uhne, aby si si mohla ľahnúť, a keď sa prestaneš hýbať, pritúli sa ti k boku. Cítila by si útechu v jej teplote a hmotnosti, keby ti trochu nepripomínala Ucheho, keď s tebou popoludní spáva.

Keď s tebou spával. Nie, meniť čas si vyžaduje premýšľanie. *Spáva.*

„Spi,“ povie Lerna a je ľahké poslúchnuť.

Spíš dlho. V jednej chvíli sa prebudíš. Lerna vedľa postele položil tácku s jedlom: priesračný vývar, nakrájané ovocie a šálku čaju, no všetko má teraz izbovú teplotu. Naješ sa a napiješ a potom ideš na záchod. Nesplachuje. Vedľa je položené vedro s vodou, ktoré tam Lerna musel dať práve preto. Chvíľu nad tým dumáš, no potom pocítiš bezprostrednú blízkosť premýšľania a musíš bojovať, bojovať, *bojovať*, aby si ostala v mäkkom, teplom tichu bezmyšlienkovitosti. Naleješ do záchodu trochu vody, zavrieš poklop a vrátiš sa do postele.

V sne si v izbe, keď to Jija robí. On a Uche sú tak, ako si ich naposledy videla: Jija sa smeje, Ucheho má usadeného na jednom kole a hrá sa s ním na zemetrasenie, Uche sa chichoce, stíska otcovi koleno stehnami a máva rukami, aby udržal rovnováhu. Odrazu sa však Jija prestane smiať, postaví sa – Ucheho zhodí na zem – a začne ho kopať. Vieš, že takto sa to nestalo. Videla si odtlačok Jijovej päste, modrinu so štyrmi rovnobežnými kruhmi na Ucheho bruchu a tvári. V sne ho Jija kope, lebo sny nie sú logické.

Uche sa ďalej smeje a máva rukami, akoby sa stále hrali, hoci má krvavú tvár.

Zobudíš sa s výkrikom, ktorý sa zmení na stony, čo nedokážeš potlačiť. Lerna vojde do izby, usiluje sa ti niečo povedať, snaží sa ťa objasniť, no nakoniec ťa prinúti vypiť silný čaj odpornej chuti. Znova zaspíš.

„Hore na severe sa niečo stalo,“ oznámi ti Lerna.

Sedíš na kraji postele. On je usadený v kresle oproti tebe. Znova piješ odporný čaj. Hlava ťa bolí viac ako po opici. Je noc, ale v izbe je prítmie. Lerna zasvietil len polovicu lampášov. Prvý raz si uvedomíš, že vo vzduchu sa vznáša divný zápach, ktorý dym z lampášov nedokáže úplne zamaskovať: ostrá a štiplavá síra. Zápach tam bol po celý deň a zhoršoval sa. Najsilnejší je, keď sa Lerna vráti zvonku.

„Cesta do mesta je už dva dni upchatá ľuďmi, ktorí odtiaľ prichádzajú.“ Lerna si vzdychne a pošúcha si tvár. Je od teba o päťnásť rokov mladší, no nevyzerá tak. Má prirodzene sivé vlasy ako mnohí Cebakovia, no pôsobí staršie, lebo sa mu na tvári objavili nové vrásky – a okrem nich aj kruhy pod očami. „Došlo k nejakému otrasu. Bol veľký a udial sa pred niekoľkými dňami. Tu sme nič necítili, ale v Sume...“ Sume je vo vedľajšom údolí asi deň jazdy koňom odtiaľto. „Celé mesto je...“ Pokrúti hlavou.

Prikývneš, ale toto všetko vieš bez toho, aby ti to musel vravieť, alebo to aspoň tušíš. Pred dvoma dňami, keď si sedela vo svojom dome a civela na svoje dokaličené dieťa, niečo sa prihnilo k mestu: kŕč zeme taký silný, že si doteraz nič také nesesovala. Slovo *otras* nie je dostatočne výstižné. Nech to bolo čokoľvek, bolo by to zrútilo dom na Ucheho, a tak si urobila

zábranu – čosi podobné vlnolamu –, ktorú si vytvorila zo svojej sústredenej vôle a trochy kinetickej energie požičanej od tejto ničivej vlny. Nevyžadovalo si to žiadne myslenie. Dokázal by to aj novorodenec, hoci nie tak bezchybne. OTRAS sa rozdelil a preletel okolo údolia, potom pokračoval.

Lerna si obližne pery. Pozrie sa na teba, potom odvráti pohľad. On je ten ďalší, kto okrem tvojich detí vie, čo si. Vie to už nejaký čas, ale toto je prvý raz, keď je s touto skutočnosťou konfrontovaný. Ani nad tým však teraz nemôžeš premýšľať.

„Rask nikoho nepustí dnu ani von.“ Rask je Rask Novátor Tirima, zvolený starosta mesta. „Hovorí, že to nie je úplné uzavretie mesta, aspoň zatiaľ nie, ale chcel som ísť do Sume, aby som zistil, či nemôžem pomôcť. Rask moju žiadosť zamietol a potom poslal prekliatych baníkov na múry, aby sa pridali k ťa húňom, kým sme vyslali prieskumníkov. Doslova im prikázal, aby *mňa* udržali v meste.“ Lerna zatne päste. Tvári sa nahnevane. „Na Rišskej ceste sú ľudia. Mnohí z nich sú chorí a zranení, ale ten hrdzavý sviniar mi nedovolí *pomáhať*.“

„Najprv chráň brány,“ zašepkáš. Máš chriplavý hlas. Po sne s Jijom si dlho kričala.

„Čo?“

Odchlipneš si čaj, aby si si ovlažila boľavé hrdlo. „Skalomrav.“

Lerna na teba civie. Pozná texty rovnako ako ty. Všetky deti sa ich učia v jasliach. Všetci vyrastajú na príbehoch rozprávanych pri táborákoch o múdрых učencoch a bystrých geomestoch, ktorí varovali skeptikov, keď zbadali príznaky, a hoci ich nikto nepočúval, zachránili ľudí, lebo sa ukázalo, že mali pravdu.

„Takže si myslíš, že prišlo k najhoršiemu,“ odvetí sťažka. „Oheň pod zemou, Essun, to nemôžeš myslieť vážne.“

Myslíš to vážne. Prišlo k najhoršiemu. No vieš, že by ti neuveril, keby si sa mu to pokúsila vysvetliť, preto len pokrútiš hlavou.

Nastane bolestivé, stagnujúce ticho. Po dlhej chvíli Lerna opatrne povie: „Priniesol som Ucheho sem. Je v ošetrovni, v, ehm, chladničke. Postarám sa o... potrebné záležitosti.“

Pomaly prikývneš.

Zaváha. „Spravil to Jija?“

Znova prikývneš.

„Ty... Videla si ho...“

„Vrátila som sa z jaslí.“

„Och.“ Ďalšia nepríjemná pauza. „Ludia vraveli, že si deň pred otrasom neprišla do práce. Museli poslať deti domov. Nevedeli nájsť nikoho na zastupovanie. Netušili, či si ostala chorá doma alebo čo sa ti stalo.“ Nuž, áno. Pravdepodobne si prišla o prácu. Lerna sa zhlboka nadýchne a potom vydýchne. S takýmto varovaním si skoro pripravená na to, čo bude nasledovať. „Otras nás nezasiahol, Essun. Obišiel mesto. Ostalo niekoľko polámaných stromov a spadla skalná stena pri potoku.“ Potok je na severnejšom konci údolia, kde si nikto nevšimol chalcedónovú geódu. „Všetko v meste a okolo neho je však v poriadku. Skoro v dokonalom kruhu. V poriadku.“

Boli časy, keď by si sa tvárila, že s tým nič nemáš. Vtedy si mala dôvody skrývať sa, mala si život, ktorý bolo treba chrániť.

„Spravila som to,“ priznáš.

Lerna zatne sánku, ale prikývne. „Nikdy som o tom nikomu nepovedal.“ Zaváha. „O tom, že si... ehm, orogenička.“

Je taký slušný a zdvorilý. Poznáš všetky škaredé výrazy, ktorými častujú takých ako ty. Aj on, ale nikdy by ich nepoužil. A ani Jija. Ak niekto pri ňom bez rozmyslu použil nadávku *rog-ga*, vždy povedal: *Nechcem, aby deti počuli takéto výrazy...*

Odrazu to na teba doľahne a naplno ťa to zasiahne. Náhle sa predkloníš a natiahne ťa na vracanie. Lernom trhne, vyskočí a schmatne akýsi predmet – podložnú misu, ktorú si nepotrebovala. No zo žalúdka ti nič nevyjde a po chvíli ťa prestane naťahovať. Lerna ti bez slova ponúkne pohár vody. Chceš odmietavo mávnuť rukou, ale potom si to rozmyslíš a vezmeš si od neho pohár. V ústach cítiš žľč.

„Nebola som to ja,“ povieš nakoniec. Zmätené sa zamračí a uvedomíš si, že Lerna si myslí, že hovoríš o otrase. „Jija. Nezistil to o mne.“ Myslíš si. Nemala by si mysliet. „Neviem ako ani čo, ale Uche... je malý, ešte sa nevie ovládať. Uche musel niečo spraviť a Jija si uvedomil...“

Že tvoje deti sú ako ty. Po prvý raz si túto myšlienku domyslela.

Lerna zavrie oči a dlho vydýchne. „Takže o to išlo.“

Nešlo o to. Takéto niečo by nemalo byť dosť na to, aby to otca vyprovokovalo k vražde vlastného dieťaťa. Nič by nemalo spôsobiť niečo také.

Oblizne si pery. „Chceš vidieť Ucheho?“

Načo? Pozerala si sa naňho dva dni. „Nie.“

Lerna sa s povzdychom postaví. Ešte stále si rukou šúcha vlasy. „Ideš to povedať Raskovi?“ opýtaš sa. No keď sa na teba Lerna pozrie, cítiš sa ako hlupaňa. Je nahnevaný. Je to taký pokojný a ohľaduplný chlapec. Nemyslela si si, že sa dokáže nahnevať.

„Raskovi nepoviem nič,“ odsekne. „Doteraz som nič nepovedal a nemienim to meniť.“

„Tak čo...“

„Idem nájsť Eran.“ Eran je hovorkyňa pracovnej kasty odolných. Lerna sa narodil ako ťahúň, ale keď sa vrátil do Tírima po tom, ako sa stal lekárom, odolní ho adoptovali. Mesto malo

dosť ťahúňov, a hoci ho chceli aj novátori, prehrali hod úlomkom. Aj ty si tvrdila, že patríš k odolným. „Dám jej vedieť, že si v poriadku, a požiadam ju, aby túto informáciu odovzdala Raskovi. Ty budeš oddychovať.“

„Keď sa ťa spýta, prečo Jija...“

Lerna pokrúti hlavou. „To už všetci uhádli, Essun. Vedia čítať mapy. Je nad diamanty jasnejšie, že stred kruhu bol v tejto štvrti. A keďže sa vedelo, čo Jija spravil, pre nikoho nebolo ťažké dospieť k unáhleným záverom, *prečo* to spravil. Časovo to vôbec neseď, ale nad tým nikto neuvažuje.“ Kým naňho hľadiš a pomaly ti to dochádza, Lerna skriví pery. „Polovica z nich je zdesená, ale ostatní sú radi, že to Jija urobil. Lebo, *samozrejme*, trojročný má moc spustiť otrasy v Yumenese, tisíc míľ odtiaľto!“

Pokrútiš hlavou, lebo si napoly prekvapená Lernovým hnevom a napoly si nedokážeš predstaviť, že by si ľudia o tvojom šikovnom, usmievavom chlapčekom mohli myslieť, že by dokázal... že by mohol... Jija si to však myslel.

Znova sa ti zachveje žalúdok.

Lerna sa opäť zhlboka nadýchne. Robil to počas celého rozhovoru, je to jeho zvyk, ktorý poznáš. Takýmto spôsobom sa upokojuje. „Ostaň tu a oddychuj. Hneď som späť.“

Odíde z izby. Z prednej časti domu sa ozývajú cieľavedomé zvuky. Po chvíli odíde na svoje stretnutie. Premýšľaš nad odpočinkom, no rozhodneš sa inak. Vstaneš a vojdeš do Lernovej kúpeľne, kde si opláchnes tvár, no prestaneš si ju umývať, keď horúca voda z kohútika zaprská, odrazu sa zmení sa smradľavú hnedočervenú brečku a jej tok sa spomalí na tenký pramienok. Niekde musela prasknúť rúra.

Hore na severe sa niečo stalo, povedal Lerna.

Deti nás privedú do hrobu, povedal ti niekto kedysi dávno.

„Nassun,“ šepneš svojmu odrazu. V zrkadle sú oči, ktoré po tebe zdedila tvoja dcéra, sivé ako bridlica s trochu túžobným pohľadom. „Ucheho nechal v obývačke. Kam dal teba?“

Žiadna odpoveď. Vypneš vodu. Potom zašepkáš len tak do prázdna: „Musím ísť.“ Lebo musíš. Musíš nájsť Jiju a koniec koncov, vieš, že nemôžeš otáľať. Obyvatelia mesta si po teba čoskoro prídu.

Otras, ktorý zamĺkne, bude mať odozvy. Vlna, ktorá ustúpi, sa vráti. Hora, ktorá zaduní, bude revať.

Prvá doska, „O prežití“, piaty verš

2

Damaya, pred mnohými zimami

SLAMA JE TAKÁ teplá, že z nej Damaya nechce vyliezť. Je ako prikrývka, pomyslí si v oťapenom polospánku. Je ako prešívaná prikrývka, ktorú jej kedysi ušila prastará mama zo zvyškov látky z uniforiem. Pred mnohými rokmi a predtým, ako umrela, Drahá Ma pracovala pre brevardské vojsko ako krajčírka a mohla si nechať všetky zvyšky po opravách, ktoré si vyžadovali novú látku. Prikrývka, ktorú urobila Damayi, bola strakatá a tmavá, tmavomodrá a tmavosivá a svetlosivá a zelená sa vlnili v pásach pripomínajúcich rady pochodujúcich mužov, ale urobili ju ruky Drahej Ma, takže Damayi nikdy nezáležalo na tom, že bola škaredá. Vždy voňala sladko, sivo a zatuchnuto, preto bolo ľahké predstaviť si, že slama – ktorá páchla plesňou a starým hnojom so sladkou ovocnou arómou húb – je Maina prikrývka. Jej skutočná prikrývka je v Damayinej izbe na posteli, kde ju nechala. Na posteli, v ktorej už nikdy nebude spať.

Teraz za kopou slamy počuje hlasy: mama sa s niekým rozpráva a obaja sa približujú. Ozve sa rinčanie a škripot, keď sa odomknú dvere na stodole, a potom vojdú dnu. Ďalšie rinčanie,

keď sa za nimi dvere zatvorila. Potom mama zvýši hlas a zvolá: „DamaDama?“

Damaya sa schúli ešte viac a zatne zuby. Nenávidí tú hlúpu prezývku. Nenávidí spôsob, akým ju mama vyslovuje, ten veselý a láskavý tón, akoby to bol prejav lásky, a nie klamstvo.

Keď Damaya neodpovie, matka povie: „Nemohla sa dostať von. Manžel osobne skontroloval všetky zámky na stodole.“

„Žiaľ, jej druh zámky neudržia.“ Tento hlas patrí mužovi. Nie jej otcovi či staršiemu bratovi, ani vedúcemu komu, ani nikomu, koho pozná. Mužov hlas je hlboký a hovorí s prízvukom, aký ešte nepočula: ostrý a ťažký, s pretiahnutými *o* a *a* aj s rýznymi začiatkami a koncami slov. Znie múdro. Pri chôdzi cinká natolko, že Damaya uvažuje, či pri sebe nemá veľký zväzok kľúčov. Alebo má vo vreckách veľa mincí? Počula, že v niektorých častiach sveta ľudia používajú kovové peniaze.

Pomyslenie na kľúče a peniaze spôsobí, že sa Damaya ešte viac schúli, lebo, samozrejme, počula, ako si deti v jaslách šepkali o trhoch s deťmi v ďalekých mestách s múrmi z kameňa so skosenými hranami. Nie všetky miesta na svete sú také civilizované ako Secenkraje. Vtedy sa týmto chýrom vysmiala, ale teraz je všetko inak.

„Tu,“ ozve sa mužský hlas. Musí byť neďaleko. „Myslím, že toto je čerstvé.“

Mama vydá znechutený zvuk a Damaya zahorí od hanby, keď si uvedomí, že našli kút, ktorý používa ako záchod. Veľmi to tam smrdí, hoci po každej potrebe hodila do rohu slamu. „Špiní na zem ako zviera. Vychovala som ju lepšie.“

„Je tu záchod?“ spýta sa kupec detí zdvorilo zvedavým tónom. „Dali ste jej vedro?“

Matka mlčí a ticho sa predlžuje. Damaya si s oneskorením uvedomí, že muž týmito tichými otázkami matku *pokarhal*. Na takýto druh karhania nie je Damaya zvyknutá. Muž nezvýšil hlas ani nikomu nenadával. No matka nehybne a šokovane stojí, akoby ju na záver udrel po hlave.

V hrdle ju poštekli chichot, a tak si okamžite strčí päsť do úst, aby mu zabránila vyletieť. Inak by počuli, ako sa smeje na matkinom zahanbení, a potom by kupec detí zistil, aké príšerné decko v skutočnosti je. Bolo by to také zlé? Možno potom za ňu rodičia dostanú menej. Táto myšlienka spôsobí, že sa rozosmeje nahlas, lebo Damaya svojich rodičov nenávidí, *nenávidí ich*, a čokoľvek, čo im spôsobí utrpenie, ju teší.

Potom si silno zahryzne do ruky a znenávidí sa, lebo, *samozrejme*, že ju rodičia chcú predať, keď má takéto myšlienky.

Nedaleko začuje kroky. „Je tu chladno,“ povie muž.

„Keby hrozilo, že zamrzne, zavreli by sme ju v dome,“ odvetí matka a Damaya sa skoro opäť rozchichoce, keď počuje jej mrzutý, obranný tón.

Kupec detí však matku ignoruje. Jeho kroky sa priblížia a sú... divné. Damaya dokáže sesovať kroky. Väčšina ľudí to nedokáže. Vedia sesovať veľké veci, otrasy a podobne, ale nie niečo také jemné ako dopad chodidla na zem. (Vedela to o sebe celý život, ale len nedávno si uvedomila, že to bolo varovanie.) Je ťažšie vnímať, keď nemá priamy kontakt so zemou, všetko sa prenáša cez drevo stodoly a kov klincov, ktoré ju držia pokope, no napriek tomu dokonca aj z poschodia vie, čo má čakať. *Buch buch*, tak znie krok, ktorý vyšle vibrácie do hlbín, *buch buch*, *buch buch*. Kroky kupca detí však nejdú nikam a nerobia ozvenu. Len ich počuje, nesesuje ich. To sa ešte nikdy nestalo.

A teraz stúpa po rebríku do senníka, kde sa Damaya chúli pod slamou.

„Ach,“ povie, keď vyjde. „Tu hore je teplejšie.“

„DamaDama!“ Matka teraz znie nazúrene. „Okamžite zlez!“

Damaya sa skrúti do ešte pevnejšieho kľbka a mlčí. Kroky kupca detí sa približia.

„Nemusíš sa báť,“ povie burácačným hlasom. Bližšie. Cíti zachvevy jeho hlasu šíriace sa cez drevo do zeme a do skaly a potom naspäť nahor. Bližšie. „Prišiel som ti pomôcť, Damaya Ťahúnka.“

Ďalšia vec, ktorú nenávidí, je jej pracovné meno. Nie je ťahúnka, nemá silný chrbát a ani matka ho nemá. Ťahúnka znamená len toľko, že ich predkyne mali toľko šťastia, že sa im podarilo dostať sa do komu, ale nemali žiadne zvláštne nadanie, ktoré by im v kome poskytlo bezpečnejšie miesto. *Na ťahúňov sa všetci vykašlú rovnako ako na bezkomých, keď prídu ťažké časy*, povedal raz jej brat Chaga, aby ju podpichol. Potom sa zasmial, akoby to bolo vtipné. Akoby to nebola pravda. Pravdaže, Chaga je odolný ako otec. Všetky komy ich chcú mať nablízku bez ohľadu na to, aké ťažké sú časy, pre prípad nákazy a hladomoru alebo niečoho podobného.

Mužove kroky zastanú tesne pri kope slamy. „Nemusíš sa báť,“ zopakuje o niečo tichšie. Matka je dole na prízemí a pravdepodobne ho nepočuje. „Nedovolím tvojej matke, aby ti ublížila.“

Damaya sa nadýchne.

Nie je hlúpa. Tento muž kupčí s deťmi a všetci takíto ľudia robia hrozné veci. No preto, lebo vyslovil tieto slová, a preto, lebo Damaya je už unavená zo strachu a z hnevu, prestala sa chúliť do kľbka. Vynorí sa z mäkkej teplej kôpky a posadí sa. Cez kučery a špinavú slamu sa pozrie na muža.

Vyzerá rovnako zvláštne, ako znie, a nepochádza odnikiaľ z okolia Palely. Pokožku má skoro bielu. Je bledý ako papier. Na prudkom slnku sa určite skrúti a začne sa z neho dymiť. Má dlhé, rovné vlasy, čo by ho spolu s pokožkou mohlo zaraďovať k Arktídanom, hoci ich farba – sú tmavočierne ako zem okolo starého chrliča – k tomu nepasuje. Pobrežníci z východu majú takéto čierne vlasy, no tie sú kučeravé, nie rovné, ale ľudia na východe majú aj rovnako tmavú pokožku. A je veľký – je vyšší a má širšie plecia než otec. No zatiaľ čo sa otcove široké plecia spájajú so širokým hrudníkom a veľkým bruchom, tento muž sa smerom nadol *zužuje*. Všetko na tomto cudzincovi pôsobí štíhlo a vetcho. Nič na ňom nedáva zmysel z hľadiska rasy.

No Damayu najviac zarazia mužove oči. Sú *biele* alebo aspoň skoro biele. Vidí jeho bielka a potom striebrostosivé kruhy farby, ktorú aj zblízka dokáže len sotva odlíšiť od bielok. V matnom svetle stodoly má rozšírené zrenice, ktoré na ňu hľadajú z prostriedku púšte bezfarebnosti. Počula o takýchto očiach, ktoré sa v rozprávkach a skalomravoch nazývajú *ľadovobieľ*. Sú zriedkavé a vždy sú zlým znamením.

No potom sa kupec detí na Damayu usmeje a ona mu úsmev bez váhania opätuje. Okamžite mu dôveruje. Vie, že by nemala, ale dôveruje.

„Tak tu si,“ povie potichu, aby ho matka nepočula. „Dama-Dama Ťahúnka, však?“

„Len Damaya,“ odpovie automaticky.

Muž ladne nakloní hlavu a podá jej ruku. „Beriem na vedomie. Takže sa k nám pridáš, Damaya?“

Damaya sa nepohne a on ju neschmatne. Oстане stáť na svojom mieste, je trpezlivý ako kameň. Ponúka jej ruku, nechce jej nič vziať. Prejde desať nádychov. Dvadsať. Damaya vie, že s ním

bude musieť ísť, ale páči sa jej, že sa muž tvári, akoby mala na výber. A tak ho nakoniec chytí za ruku a dovolí mu, aby ju zdvihol. Drží ju za ruku, kým sa Damaya usiluje oprášiť zo seba čo najviac slamy, a potom si ju pritiahne trochu bližšie. „Chvíľočku.“

„Hm?“ No kupcova druhá ruka je už za jej hlavou a muž jej pritláča dva prsty na zátylok tak rýchlo a zručne, že ju tým ani nevydesí. Na chvíľu zatvorí oči, jemne sa zachveje, potom vydýchne a pustí ju.

„Najprv povinnosti,“ povie záhadne. Damaya sa dotkne zátylku, je zmätená a ešte stále na hlave cíti ozvenu tlaku jeho prstov. „Teraz poďme dole.“

„Čo si spravil?“

„Len taký malý rituál. Niečo, vďaka čomu ťa ľahšie nájdem, keby si sa náhodou stratila.“ Nevie si predstaviť, čo by tým muž mohol myslieť. „Pod'. Musím tvojej matke oznámiť, že pôjdeš so mnou.“

Takže je to naozaj pravda. Damaya si zahryzne do pery, a keď sa muž otočí, aby zišiel po rebríku, ide krok či dva za ním.

„Nuž, to by sme mali,“ povie kupec detí, keď prídu k matke na prízemí. (Matka si pri pohľade na ňu vzdychne, možno od zúfalstva.) „Keby ste jej mohli pripraviť batôžtek na cestu – niekoľko kusov šatstva a jedlo, ktoré vám nebude chýbať, kabát –, pobrali by sme sa hneď na cestu.“

Matka sa prekvapene vystrie. „Jej kabát sme darovali.“

„Darovali? V zime?“

Hovorí milo, ale matka sa odrazu zatvára, akoby jej bolo trápne. „Má sesternicu, ktorá ho potrebovala. A...“ Matka zaváha a na krátku chvíľu sa pozrie na Damayu. Damaya odvráti pohľad. Nechce vidieť, či sa matka tvári previnilo, lebo darovala jej kabát. A zvlášť nechce vidieť, že to matke *nie je* ľúto.

„A počuli ste, že orogenici necítia chlad tak ako ostatní,“ dopovie za ňu muž s unaveným povzdychom. „To je mýtus. Predpokladám, že ste u svojej dcéry zažili nádkhu.“

„Och, ja...“ Matka vyzerá zmätene. „Áno. No myslela som si...“

Že to Damaya predstierala. Presne to Damayi povedala v ten prvý deň po tom, ako prišla z jaslí, keď ju zavreli do stodoly. Matka zúrila, po tvári jej tiekli slzy, zatiaľ čo otec len sedel so stisnutými, odkrvenými perami. Damaya to pred nimi skrývala, vyhlásila matka, všetko pred nimi skrývala, predstierala, že je dieťa, hoci v skutočnosti bola netvor, lebo presne to netvory *ro-bia*, vždy vedela, že s Damayou niečo nebolo v *poriadku*, vždy bola hnusná malá *klamárka*...

Muž pokrúti hlavou. „Tak či tak, bude potrebovať ochranu pred chladom. Čím bližšie budeme k Rovníkom, tým bude teplejšie, ale potrvá týždne putovania, kým sa tam dostaneme.“

Matka zatne čeľusť. „Takže ju naozaj zoberiete do Ymenesu.“

„Prirodzene, ja...“ Muž na ňu uprie zrak. „Aha.“ Pozrie sa na Damayu. Obaja sa dívajú na Damayu a ich pohľady ju priam svrbia. Prestúpi z nohy na nohu. „Takže, hoci ste si mysleli, že som prišiel vašu dcéru zabiť, poslali ste vedúceho komu, aby ma zavolať.“

Matka zamrzne. „Nie, to... ja som ne...“ Dlane spustené pri bokoch zatne do pästí. Potom skloní hlavu, akoby sa hanbila, no Damaya vie, že je to klamstvo. Matka sa nehanbí za nič, čo spravila. Keby sa hanbila, prečo by to potom spravila?

„Obyčajní ľudia sa nedokážu postarať o... o deti, ako je ona,“ povie matka veľmi potichu. Jediný raz sa rýchlo pozrie na Damayu a potom prudko odvráti pohľad. „V škole skoro zabila chlapca. Máme druhé dieťa a susedov a...“ Odrazu vystrie plec a zdvihne bradu. „A je to povinnosť každého občana, nie?“

„Pravda, pravda, všetko je to pravda. Vďaka vašej obete bude svet lepší.“ Jeho slová sú fráza, sú chvála. No jeho tón je niečo úplne iné. Damaya sa opäť pozrie na muža, no teraz je úplne zmätená. Kupci detí predsa nezabývajú deti. Potom by nič nezarobili. A čo to vravel o Rovníkoch? Tie sú ďaleko, ďaleko na juhu.

Kupec detí sa pozrie na Damayu a pochopí, že dievčatko nevie, čo sa deje. Znežnie mu tvár, hoci také niečo by pre jeho desivé oči nemalo byť možné.

„Do Yumenesu,“ povie muž matke aj Damayi. „Áno. Je dostatočne mladá, preto ju zoberiem do Fulkra. Tam ju vycvičia, aby sa naučila používať svoje prekliatie. Aj jej obeta spraví svet lepším.“

Damaya naňho civie a až teraz si uvedomí, ako veľmi sa zmýlila. Matka Damayu nepredala. Ona a otec ju *darovali*. A matka k nej necíti nenávisť. V skutočnosti sa Damaye *bojí*. Je v tom rozdiel? Možno. Damaya nevie, ako sa má vo svetle týchto odhalení cítiť.

A ten muž, ten muž vôbec nie je kupec detí. Je...

„Si strážca?“ spýta sa, hoci to teraz už vie. Znova sa na ňu usmeje. Nemyslela si, že strážcovia sú takíto. Predstavovala si ich ako vysokých ľudí s chladnými tvármi ovešaných zbraňami a vyzbrojených tajnými vedomosťami. No tento je aspoň vysoký.

„Som,“ prisvedčí a chytí ju za ruku. Napadne jej, že sa rád dotýka ľudí. „Som *tvoj* strážca.“

Matka si vzdychne. „Môžem vám pre ňu dať prikrývku.“

„To postačí, ďakujem.“ A potom muž stíchne a čaká. Po niekoľkých nádychoch a výdychoch matke dôjde, že čaká, kým prinesie, čo sľúbila. S trhnutím prikývne, potom odíde. Cestou zo stodoly je jej chrbát rovný ako pravítko. Muž s Damayou osamejú.

„Na,“ povie muž a siahne si na plecيا. Má oblečené čosi, čo musí byť uniforma: široké plecيا a dlhé, nepoddajné rukávy a nohavice z tmavočervenej látky, ktorá vyzerá teplo, ale pichľavo. Ako Maina prikrývka. K uniforme patrí aj krátky plášťik s kapucňou, ktorý je skôr dekoračný než užitočný, ale muž si ho vyzlečie a zabalí doň Damayu. Je dosť dlhý, aby na nej vyzeral ako šaty, a je zohriaty mužovým telom.

„Ďakujem,“ povie Damaya. „Kto si?“

„Volám sa Schaffa Strážca z Koncesie.“

Nikdy nepočula o mieste zvanom Koncesia, ale muselo predsa jestvovať, na čo iné by potom bolo komové meno? „*Strážca* je pracovné meno?“

„Pre strážcov áno.“ Povie to pomaly, slová prevaľuje v ústach a Damayi zahoria líca od hanby. „Koniec koncov, naša práca za normálnych okolností nie je užitočná pre žiadny kom.“

Damaya za zmätene zamračí. „Čože? Takže vás vykopnú, keď príde Piate obdobie? Ale...“ Z príbehov vie, že strážcovia predstavujú mnohé: sú veľkými bojovníkmi a lovcami a niekedy – často – nájomnými vrahmi. Komy takých ľudí potrebujú, keď na ne dolahnú ťažké časy.

Schaffa pokrčí pleciami, odstúpi od nej a posadí sa na balík starej slamy. Za Damayou je ďalší balík, ale ona ostane stáť, lebo sa jej páči, že teraz sú skoro na rovnakej úrovni. Aj keď sedí, je od nej vyšší, ale aspoň nie o toľko.

„Orogenici z Fulkra slúžia svetu,“ povie. „Odteraz nebudeš mať pracovné meno, lebo tvoja užitočnosť už spočíva v tom, čím si, nie v tvojej zdedenej príslušnosti. Orogenik dokáže od narodenia zastaviť otras. Dokonca aj bez výcviku. Si orogenička. V kome alebo bez neho, *ty si orogenička*. No s výcvikom a pod dohľadom skúsených orogenikov vo Fulkre sa môžeš stať

užitočnou nielen pre jeden kom, ale pre celú Nehybnosť.“ Rozpaží ruky. „Ako strážca som na seba prostredníctvom orogenikov v mojej opatere zobral podobný údel s podobne veľkým dosahom. Preto je len správne, že so svojimi zverencami znášam ich možný osud.“

Damaya je taká zvedavá, má toľko otázok, že ani nevie, ktorú mu má položiť prvú. „Máš...“ Ťažko sa jej formuluje tento koncept, tieto slová, prijatie seba samej. „Iných ako mňa, takých, ako som ja...“ a slová jej dôjdu.

Schaffa sa zasmieje, akoby vycítil jej nadšenie. Poteší ho to. „Teraz som strážcom šiestich,“ povie a nakloní hlavu, aby dal Damayi najavo, že toto je správny spôsob, ako to povedať, ako o tom premýšľať. „Vrátane teba.“

„A všetkých si odviedol do Yumenesu? Našiel si ich rovnako ako mňa...“

„Nie celkom. Niektorí boli zverení do mojej opatery, lebo sa narodili vo Fulkre alebo som ich zdedil po iných strážcoch. Niektorých som našiel, odkedy som bol poverený obhliadkami v tejto časti Secenkrajov.“ Roztvorí dlane. „Keď tvoji rodičia nahlásili orogenické dievča vedúcemu Palely, ten poslal telegram do Brevardu, odkiaľ poslali správu do Gedda, odkiaľ sa dostala do Yumenesu... a odtiaľ poslali telegram mne.“ Vzdychnie si. „Je šťastie, že som sa zastavil na nódovej stanici neďaleko Brevardu deň po tom, ako prišiel telegram. Inak by som sa k nemu dostal až o dva týždne.“

Damaya pozná Brevard, hoci Yumenes je pre ňu len legenda a zvyšok miest, ktoré Schaffa spomenul, sú len slová z učebnice. Brevard je najbližšie mesto k Palele, no je oveľa väčšie. Tam otec s Chagom chodia predávať podiely fariem na začiatku vegetačného obdobia. Potom si uvedomí jeho slová. Ďalšie dva

týždne v tejto stodole, kde by mrzla a kakala do kúta. Aj ona je rada, že sa k správe dostal v Brevarde.

„Máš veľké šťastie,“ povie. Možno jej to vyčítal z tváre. Jeho výraz zväžnie. „Nie všetci rodičia sa zachovávajú správne. Nie-kedy svoje dieťa neizolujú, ako odporúča Fulkrum a strážco-via. Niekedy áno, ale správu dostaneme prineskoro, a kým po dieťa príde strážca, rozzúrený dav ho unesie a ubije na smrť. Nemaj to svojim rodičom za zlé, Dama. Si celá a zdravá a to je dôležité.“

Damaya sa trochu zahniezdi, lebo tento fakt nechce prijať. Muž si vzdychne. „A niekedy,“ pokračuje, „sa rodičia pokú-sia svoje orogenické dieťa ukryť. Držia ju alebo ho bez výcviku a bez strážcu. To sa vždy skončí zle.“

Práve toto jej víťalo v hlave posledné dva týždne. Od *toho* dňa v škole. Keby ju rodičia ľúbili, nezamkli by ju v stodole. Ne-zavolali by tohto muža. Matka by nepovedala tie príšerné veci.

„Prečo nemôžu...“ vyhrkne, no vzápätí si uvedomí, že to muž povedal naschvál. Aby zistil, či jej napadlo: *Prečo ma prosto neukryli a nenechali ma tu* – a teraz muž pozná prav-du. Damaya zatne päsť s látkou plášťa, ktorý si k sebe tisne, no Schaffa len prikývne.

„Po prvé, lebo majú ďalšie dieťa a každý, koho prichytia pri ukrývaní neregistrovaného orogenika, je okamžite vylúčený z komu. A to je najmiernejší trest.“ Damaya to vie, ale nenávidí túto skutočnosť. Rodičia, ktorým by na nej záležalo, by *risko-vali*, nie? „Tvoji rodičia predsa nemohli chcieť prísť o domov, živobytie aj obe deti. Rozhodli sa, že si radšej ponechajú aspoň niečo, ako prísť o všetko. No väčšie nebezpečenstvo spočíva v tom, čo si, Dama. Nemôžeš skrývať, čo si, rovnako ako ne-zakryješ, že si ženského pohlavia a máš bystrú mladú myseľ.“

Damaya sa začervená, no nie je si istá, či je to pochvala. Strážca sa usmeje, takže je.

Pokračuje: „Zakaždým, keď sa pohne zem, začuješ jej volanie. V každej chvíli nebezpečenstva inštinktívne siahneš po najbližšom zdroji tepla a pohybu. Táto schopnosť je pre teba to isté ako páste pre siláka. Keď je hrozba blízko, samozrejme, že spravíš, čo musíš, aby si sa ochránila. A keď sa to stane, ľudia umrú.“

Damayou trhne. Schaffa sa znova usmeje, láskavo ako vždy. A potom sa Damaya zamyslí nad tým dňom.

Bolo to po obede na ihrisku. Zjedla fazuľovú rolku a sedela pri jazierku s Limi a Shantare, ako to zvyčajne robila, zatiaľ čo sa ostatné deti hrali alebo obhadzovali jedlom. Niekoľko detí sa krčilo v rohu ihriska, ryli drienkami do zeme a mrmlali si. Popoludní mali test z geomestie. A potom k nim trom prišiel Zab, hoci sa pozrel konkrétne na Damayu, a povedal: „Nechaj ma od teba odpisovať.“

Limi sa zachichotala. Myslela si, že sa Damaya Zabovi páčila, ale *on* sa Damayi nepáčil, lebo bol hrozný – neustále Damayu provokoval, prezýval ju, štuchal do nej, kým naňho neskríkla, aby prestal, za čo ju učitelia trestali. Takže Zabovi odpovedala: „Nebudem si pre teba vyrábať problémy.“

Odpovedal: „Nebudeš žiadne mať, ak to urobíš správne. Len mi prisunieš papier...“

„Nie,“ zopakovala. „Neurobím to správne. *Vôbec* to neurobím. Choď preč.“ Znova sa otočila k Shantare, ktorá rozprávala predtým, ako ich Zab prerušil.

Damaya sa odrazu ocitla na zemi. Zab ju oboma rukami strčil zo skaly. Padla doslova ako lata a pristála na chrbte. Neskôr – mala dva týždne v stodole, aby nad tým premýšľala – si vybaví-

la šokovaný výraz jeho tváre, akoby si neuvedomil, že ju zhodí tak poľahky. No v tej chvíli vedela len to, že je na zemi. Na *zablatenej* zemi. Mokrý chrbát ju oziabal od smradľavej vody, všetko naokolo páchlo hnijúcim močiarom a rozmliaždenou trávou, mala blato vo *vlasoch*, bola oblečená v najlepšej *uniforme* a myslela na to, že matka bude *zúriť*, a aj *ona* zúrila, a tak schmatla vzduch a...

Damaya sa zachveje. *Ludia umrú*. Schaffa prikývne, akoby počul jej myšlienku.

„Si sopečné sklo, Dama.“ Toto povie veľmi potichu. „Si darom zeme, ale Otec Zem nás nenávidí, na to nikdy nezabudni, a jeho dary nie sú zadarmo ani nie sú bezpečné. Ak ťa zdvihneme, vybrúsime tvoju ostrosť, budeme ťa opatrovať a rešpektovať, ako si to zaslúžiš, staneš sa cennou. No ak ťa necháme len tak ležať, do kosti porežeš prvého, kto na teba nevedomky stúpi. Alebo ešte horšie – roztrieštiš sa a ublížiš mnohým.“

Damaya si pamätá výraz na Zabovej tvári. Na krátky okamih vzduch ochladol, zavial okolo nej, akoby unikal z prasknutého balóna. To stačilo na to, aby sa na tráve pod ňou vytvorila vrstva ľadu a aby na Zabovej pokožke stuhli kvapky potu. Obaja prestali, trhlo nimi a civeli na seba.

Pamätá si jeho tvár. *Skoro si ma zabila*, videla v nej.

Schaffa ju pozorne sleduje. Ani na chvíľu sa neprestal usmievať.

„Nie je to tvoja chyba,“ povie. „Väčšina toho, čo sa hovorí o orogenikoch, nie je pravda. Nespravila si nič, čo by zapríčinilo, že si sa takto narodila. Ani tvoji rodičia nič nespravili. Nehnevaj sa na nich ani na seba.“

Damaya sa rozplače, lebo strážca má pravdu. Všetko, všetko, čo vraví, je pravda. Nenávidí matku za to, že ju sem zavrela, nenávidí otca a Chagu, lebo to matke dovolili, nenávidí seba,